

Зна све о нуклеаркама и – козјем сиру

Она је декан на Факултету за нуклеарну технику Универзитета Беркли, а у наслову су исписане две животне пасије стручњака који се у свет отиснуо пре три деценије, где је постала члан неколико управних тела у нуклеарној области САД-а, али никада није заборавила своје порекло и престала да помаже свој народ

За професора др Јасмину Вујић кажу да је понос српске науке. Прва жена декан на Факултету за нуклеарну технику Калифорнијског универзитета Беркли (САД), изабрана тајним гласањем својих колега, на том положају провела је неколико година. Данас предводи изузетне истраживаче који раде на најновијој генерацији малих (толики да стају у камион) преносивих нуклеарних реактора за мирнодопске сврхе. Дичи се једним признатим америчким патентом и српским пореклом, а свој народ не престаје да помаже. Приликом недавног боравка у Србији, била нам је саговорник.

Рођена је 1953. у Лозници, као и професор и ректор Бео-

градског универзитета Јован Цвијић, отац српске географије. Додуше, он цео век раније – 1865. Њени родитељи су били учитељи у селу Завлака у Рађевини, али су крајем 1950. добили премештај у Шабац, тако да је тамо одрасла и завршила основну школу и гимназију. Ко зна, можда је седела у истој клупи у којој је накратко учила и Милева Марић, српска математичарка која је остала у сенци иако је, по многим, дала допринос чувеним радовима Алберта Ајнштајна из 1905. Подсетимо, за теорију изнету у једном од њих (фотоелектрични ефекат) Ајнштајн је добио Нобелову награду за физику 1921.

Јасмини Вујић је школа ишла од руке, била је вуковац.

Бавила се и спортом – атлетиком, рукометом, малим фудбалом.

– Могла сам да упишем било који факултет без пријемног, али сам хтела математику, а мама је навијала за медицину. На крају сам из ината уписала онај за који су говорили да је најтежи – Електротехнички у Београду, одсек техничке физике. Била сам међу најбољима, с просеком преко девет – присећа се студентских дана научница коју су новинари прозвали „српском Маријом Кири“. – Увек наглашавам да сам образовање стекла на ЕТФ-у у Београду, где сам дипломирала и магистрирала. Зато ми је веома драго што је од 2012. године Београдски универзитет ушао на чувену

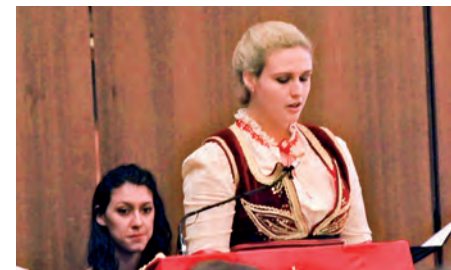
Сибирија

Деведесетих година Срби у САД су искусили медијску неправду, по речима наше саговорнице: „Чак и оно што је било приказано није било толико страшно као оно што је пређутано. Срби су у доста градова САД одржали велике демонстрације у току 1999. Придружили су нам се Грци, Руси, Американци који су били против рата – увече на телевизији не прикажу ништа.“

При том обичан Американац и не зна где је Србија на мапи света: „Када им кажете да сте из Србије, рећи ће: А Сибирија, је ли хладно код вас?“

Одликовање из руку председника Додика

Светосавска академија на Берклију

Шангајску листу 500 најбољих универзитета на свету.

Отишла да се врати

Пошто је 1977. завршила нуклеарну технику, одмах је добила посао у Институту за нуклеарне науке „Винча“, где је радила осам година. Након што је магистрирала, удала се за колегу са факултета Ненада Вујића и убрзо родила ћерку Невену. – Моја тадашња директорка у „Винчи“, Олга Млађеновић, највише је допринела мом одласку у Америку. Та вредна и паметна жена због обавеза око породице није успела да докторира, али је млађе колеге непрестано подстицала. Под њеним утицајем сам се пријавила за док-

Са студентима који су 2014. докторирали: Кришћан ДиСанцо (Италијан), Лазар Супић (Србин) и Рајан Бергман (Американац)

Посета игумана Хиландара Берклију

Образовање

У бившој Југославији је образовање било одлично, сматра проф. др Вујић, за коју је усвајање болоњских реформи велики промашај: „Пробала сам 2001. и 2002. године тадашњем министру Гаши Кнежевићу и његовој саветници за високо образовање Србијанки Турајлић да укажем на лоше стране 'болоње', на то да се настоји да се смањи ниво знања за огроман број младих људи. Што мање људи знају, то их је лакше контролисати. Болоња је требало да повећа квалитет студија и да смањи дужину студирања, али ни једно ни друго није постигнуто. Што значи да ми не треба слепо да се придржавамо неких препорука којих се вероватно ни земље ЕУ не придржавају. Ми морамо да видимо која је наша стратегија у свим областима: привреди, енергетици, здравству, пољопривреди и да развијемо школство које ће производити стручњаке за наше потребе, а не за цео свет.

Проф. Вујић скреће пажњу и на продају „Телекома“: „Године 2010, када је покренуто питање продаје, написали смо отворено писмо са петицијом 150 наших врхунских стручњака у свету у области електронике телекомуникација, информационе технологије са образложењем због чега се не сме продати. Ми ћемо поново да покренемо то отворено писмо и петицију против продаје стратешких ресурса као што су електропривреда, плодно земљиште и храна. Према споразуму о придруживању ЕУ који је потписао Божидар Ђелић, од 2017. ће странци моћи да купују наше земљиште. То мора да се спречи, морамо да донесемо законе као што су донели Мађари и Словенци, којима ће се забранити продаја земље странцима, јер ако дођу мултинационалне компаније и покупују све наше стратешке ресурсе, наши људи ће радити само за храну што је дефиниција ропства.”

торске студије на два америчка универзитета и била примљена на оба. Добила сам стипендију захваљујући препорукама Олге и њеног супруга физичара проф. др Милорада Млађеновића, иако страни студенти у САД имају малу шансу на самом почетку студија да добију стипендију. Прво морају да се покажу и да је заслуже – наставља своје казивање др Јасмина Вујић. – Један од професора са Мичигенског универзитета, јапанског порекла, дошао је у Београд да ме интервјуише пре него што су ми понудили стипендију и замолио ме да му организујем састанак са академиком Павлом Савићем, оснивачем и директором „Винче“. Хтео је из прве руке да чује о његовом раду у истраживачкој групи Ирене Жолио Кири, ћерке Марије Кири, у Паризу и како им је измакла Нобелова награда. Права крими-прича! Тим професора Павла Савића био је на милиметар од откривања фисије – цепања урани-

У Винчи 1985.: професор Чихиро Кикићи, др Вујић, др Ђорђе Јовић и Грејс Кикићи

јумског језгра, али је признање пригрлио Ото Хан. Успела сам да уприличим тај сусрет.

– У САД сам отпутовала у јесен 1985. Моја породица, супруг Ненад и ћера Невена, тада је имала непуних пет година, придружили су ми се у јануару. Због њих сам журила да завршим што пре. За четири године сам од-

бранила још једну магистратуру и докторат из нуклеарних наука на Мичигенском универзитету – казује наша саговорница.

Када је 1989. завршила студије у Југославији, инфлација је почела да галопира, а економске и друге невоље да се гомилају.

– Нисмо отишли у САД да се не вратимо, јер је „Винча“ ме-

ни чувала место и мог мужа је чекао посао. Договорили смо се да пробамо да се запослимо, он или ја, и да видимо шта даље. Убрзо сам се запослила у Националној лабораторији „Аргон“ код Чикага на развоју софтверских пакета за анализу сложених реакторских језгара. Врло брзо сам осмислила метод за који сам добила амерички патент. Други пакети су награђени и откупљени од велике компанија као што су „Ценерал електрик“ и „Тошиба“.

Мој истраживачки рад привукао је пажњу, тако да сам 1992. добила понуду од чувеног Калифорнијског универзитета Беркли, најбољег државног на свету, за место доцента. Прихватила сам и почела да радим у јесен исте године – каже Јасмина Вујић, подсећајући да је Беркли на Шангајској листи био други 2010, а четврти 2014. Међу тамошњим професорима, 22 су нобеловци, а 29 је завршило студије ту.

– Била сам прва жена професор на Факултету за нуклеарну технику. Нису имали ниједну у целој својој историји јер је то, на неки начин, мушка област. Пут је био дуг и напоран – пребрире она по својим сећањима.

Прво је морала да се избори за стални посао и унапређење у ванредног професора, а истовремено је одгајала ћеркицу. Редовни професор постала је 2003, а две године доцније колеге су је тајним гласањем изабрале за декана Факултета за нуклеарну технику.

Прибавља милионе

– Да бисте успели на неком од водећих истраживачких универзитета у САД, морате бити потпуно посвећени раду. Реизбор је на сваке две-три године, а неколико комисија веома темељно анализира достигнућа у настави, истраживањима, броју објављених радова у стручним часописима, броју магистраната и докторанада којима сте били ментор. Зато увек кажем да ми немамо један, него три посла и три пуна радна времена – додаје професорка.

– Буџет је био једна од највећих главобоља с којима сам се сусретала, јер је Беркли државни универзитет. Уколико је економија дате државе добра, онда и за науку има; ако није, смањују се најпре улагања у науку и образовање, и тако је у целом свету. Удео Калифорније у буџету Универзитета у претходних неколико година смањен је испод 10 посто. Зато је један од основних задатака који се постављају пред професоре, поред образовног рада, доношење истраживачких пројеката. Из тих пара се финансирају постдипломци који раде на истраживачким пројектима (њихове школарине и стипендије), купује се модерна лабораторијска опрема... У минулих пет-шест година прибавила сам универзитету више од 30 милиона долара и основала сам два центра – Центар за нуклеарне науке и Центар за нуклеарне науке и нуклеарну сигурност – објашњава ова привлачна и предузимљива жена која је досад објавила две књиге, више од 250 научних радова, од којих преко 70 у водећим светским научним часописима, а неколико их је награђено. У столицу декана седела је до 2009, а 2010. предводила Удружење декана свих нуклеарних факултета у САД.

– За мене је то велико признање и част, јер су ме изабрале колеге – наглашава проф. др Јасмина Вујић. – Настојали смо да утичемо на амерички Конгрес и Сенат да се развија нуклеарна

енергетика. Сматрам да смо у томе имали успеха, настављено је усавршавање реактора. У току је осмишљавање (дизајн) четврте и пете генерације с циљем да буду: сигурнији од постојећих, са мањим почетним улагањима и малих димензија. Ми на Берклију радимо на неколико, укључујући реакторе мале снаге (тзв. нуклеарне батерије), с дугим горивним циклусом (више од 20 година без додавања горива), преносиве, с минималним остатком истрошеног горива, без икаквих цеви, пумпи, вентила (на којима најчешће долази до кварова) и с пасивним хлађењем. Данас се једна трећина горива мења све-

Serbian Students – BOSS) која организује културне и спортске догађаје, предавања и остале видове дружења. Четврти пут заредом приредили су српско културно вече, Светосавску академију, на коју дође 300 до 400 људи. Све је на енглеском јер желимо да Американци и студенти из целог света више науче о нашем народу и нашој историји. Прво смо посветили Светом Сави, ко је био и шта је урадио за државу, образовање, цркву. Замислите како то звучи када подсећамо на своје корене који сежу у 11, 12. век у односу на 200 година САД. Следећа је била посвећена Николи Тесли

су завршили електротехничке факултете у Србији и Републици Српској, међу којима су професори водећих светских универзитета, научници и стручњаци у врхунским истраживачким лабораторијама, у компанијама... Захваљујући њима, у Србију је у више наврата стигла пошиљка компјутера и опреме за школе, факултете и болнице. Стално се прикупља и доноси помоћ Србијама на Косову и Метохији.

– Верујем да смо опстали зато што нам је породица јака. Ја сам традиционалиста, волим наше светосавље, наше обичаје и сматрам да то треба очувати онако како смо их чували хиљаду годи-

Професорка Вујић са физичарима из Србије

жим сваке две-три године, а ако то не чините две деценије, аутоматски је смањена количина истрошеног горива којим баратае. Термоелектране и нуклеарне електране представљају основу индустрије електричне енергије (дуго раде без заустављања, а производни учинак достиже 90 одсто; за разлику од ветрењача и соларних панела чији је испод 25). Алтернативни извори који могу потпуно да их истисну још не постоје.

Јасмина Вујић, шеф Катедре за нуклеарно инжењерство на Берклију и један од најутицајнијих српских научника у свету, упорно ради на промовисању српског народа, културе, језика, писма, историје и духовности и на обезбеђивању стипендија за студенте из наше земље.

Пре две године, када ју је председник Милорад Додик одликовао Орденом заставе Републике Српске, обећала је јавно у Бањалуци да ће наставити да ради на повезивању наших младих људи и стручњака нашег порекла широм света, на омогућавању да се најбољи студенти образују у свету, али и да не забораве одакле су потекли и да кад тад врате тај дуг свом народу.

– Наши студенти на Берклију имају своју студентску организацију (Berkeley Organization of

– образлаже др Вујић, која је једно време била потпредседница Теслиног меморијалног друштва.

– Лане је тема била Први светски рат. С неколико страна је било покушаја да се Србија и Русија прикажу као кривци за Велики рат, тако да смо представили Гаврила Принципа и Младу Босну. Желим да истакнем да сарађујемо са нашом Црквом Светог Арханђела Михајла, која је у Заливу Сан Франциска (силицијумска долина), као и Беркли. Ове године је на реду Михајло Пупин. Наши студенти, деца, родитељи тако сазнају о значајним људима у нашој историји и о својим коренима. То је, на неки начин, мој тајни план, зато подстичем наше студенте да учествују. Волели бисмо да доведемо Матију Бећковића и Емила Кустурицу – открива.

Радо би видели Кустурицу и Бећковића

Проф. др Јасмина Вујић је члан многих српских удружења у расејању и један од оснивача и први председник Удружења електроинжењера нашег порекла у САД (др Света Ђурић и Мита Поштић). Процењује се да има више од 2.000 електроинжењера расутих по свету који

на. Кинези славе своју нову годину, Јевреји своју и ми би требало нашу, српску нову годину.

Живот у Америци није лак. На питање да ли намерава да се врати, наша саговорница кроз очаравајући осмех одговара:

– Вратили смо се једном ногом. Купили смо имање на обронцима Суворора јер смо проценили да вреди у то улагати. Ћерка Невена се удала и живи у Сан Франциску. Завршила је Грађевински факултет и запослила се у компанији која гради пословне и приватне зграде. Муж је одлучио да се пензионисе пре коју годину и посвети се имању. Коже, овце, свиње и пилићи... Учимо све из почетка, јер никада нисмо живели на селу – како се прави сир, пече ракија, спрема зимница. И ја помажем када дођем на одмор. Накупљем књиге, довучем их и читам како се гаје кокошке, овце... Ненад и ја правимо фантастичан козји сира и јогурт. Већ можемо да производимо храну за себе.

У Грчкој се млади враћају на село да улажу у производњу и продају здраве хране. Ми још имамо незагађене шуме, земљу, воде. Ако бисмо се усредсредили на врхунску производњу хране, уз повратак задругарству, овде може да се успе. Србија је прелепа, а Шумадија – рај на земљи!

Славица Бериф